

OM DEN ISLANDSKE RØDBEN (*TOTANUS CALIDRIS ROBUSTUS*)

AF

E. LEHN SCHIØLER

Da C. L. Brehm i 1831 i sin »Handbuch der Naturgeschichte aller Vögel Deutschlands« beskrev saa mange forskellige Former af evropæiske Fugle, opførte han ogsaa tre Former af den almindelige Rødben; men medens mange af hans andre Former virkelig ere til at genkende, kan dette ikke med Sikkerhed siges for Rødben-Formernes Vedkommende.

Brehm nævner først »der deutsche Meeruferläufer«, *Totanus littoralis*, Brehm; dernæst »der nordische Meeruferläufer«, *Totanus calidris* Bechst = *Scolopax calidris*, Linné, og endelig »der gestreifte Meeruferläufer« *Totanus striatus*, Brisson¹, hvilken sidste han dog kun har set i Ungedragt; af hans Beskrivelse lader sig derfor intet udlede.

Af Beskrivelsen af de to førstnævnte Former fremgaar, at hans »*littoralis*« skulde være lidt mindre end den typiske ♂: den af Linné beskrevne Rødben, og have »den Scheitel kaum höher als die wenig erhöhte Stirn«, medens »*calidris*« skulde have »den buckelartigen Scheitel weit höher als die stark aufsteigende Stirn«.

Den typiske Rødben er den af Linné »Syst. Nat. Ed. X« Side 145 beskrevne *Scolopax totanus*; hvis da en Forskel mellem den svenske og mellemeuropæiske Rødben kan paavises, skulde Navnet *littoralis* tilkomme sidstnævnte. Om »den nordischen Meeruferläufer« siger Brehm: »er lebt an den Küsten der nordeuropäischen Länder bis Island hinauf, wandert durch Deutschland, und ähneln in seinen Sitten, seiner Nahrung und Fortpflanzung dem vorhergehenden« (*littoralis*).

Men den Rødben, der bebor Island er ikke den typiske. Dens Hoved, Baghals, Vinger og Ryg har en mørkere mere graabrunglig end graalig Farvetone; Forhals, Bryst og Bug ere

¹ Se Noten Side 211.

DANSKE *TOTANUS CALIDRIS*

Hanner ♂♂

Hunner ♀♀

Lokalitet	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Lokalitet	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa
Saltholm. ²⁸ / ₄ 1917...	160	42	53,5	32	Tim. ¹ / ₆ 1913.....	162	44	50	34
Avedøre. ²⁷ / ₃ 1913...	157	41	47	33	Saltholm. ¹⁶ / ₄ 1916...	161	45	52	34
— ²⁷ / ₃ 1913...	156,5	43	50	32	Saltbæk Vig. ⁵ / ₄ 1917	160	43,5	51	33
Skjern. ¹⁵ / ₅ 1919...	156	40,5	52	33,5	Skjern. ¹¹ / ₅ 1903....	160	43	51	34,5
Nørre Nebel. ²² / ₅ 1911	155	41	50	33	Saltholm. ²⁸ / ₄ 1917...	160	42	51	32
Saltholm. ²³ / ₅ 1911...	155	41	49	33	Roskilde Fjord. ¹⁸ / ₆ 1911	158	44	53	35
Avedøre. ¹⁶ / ₇ 1912...	154	44	52	33	Saltholm. ²³ / ₄ 1914...	158	44	52	33
Thisted Omegn. ⁸ / ₅ 1903	154	44	50,5	—	— ¹⁷ / ₄ 1916...	158	40	52	34
Saltholm. ²⁸ / ₄ 1917...	154	41	51	31	Bro Mølle. Thy. ²³ / ₅ 1905	157	44	50,5	35
Thisted Omegn. ¹⁵ / ₆ 1906	153	43,5	52	33	Saltholm. ¹³ / ₄ 1916...	157	40	49	30,5
Æbelø. N.-Fyn. ⁸ / ₅ 1904	152	42	47	32	Fæggesund. ²³ / ₅ 1898.	156	46	49,5	33
Saltholm. ¹ / ₅ 1903...	152	41	50	32	Gundsømagle ²¹ / ₄ 1912	154	43	52	35
Ulfborg. ² / ₅ 1918...	152	40	49,5	31,5	Saltholm. ²⁸ / ₄ 1917...	154	42	49	35
Biskjær. Mors. ²⁴ / ₅ 1898	151	42,5	52	31,5	Bro Mølle. Thy. ²³ / ₅ 1905	153,5	43	52	32
Tim. ¹ / ₆ 1913.....	151	42	52,5	34,5	Saltholm. ²⁸ / ₄ 1917...	153	42	51,5	34
Bro Mølle. Thy. ²³ / ₅ 1905	151	41	49	31	— — —	153	41	49	32
Jørsby. Mors. ²⁰ / ₅ 1898	151	39,5	45	32	Avedøre. ¹⁸ / ₇ 1912....	153	40	49,5	33
Avedøre. ¹⁶ / ₇ 1914...	150,5	41,5	49	32	Nørre Nebel. ¹⁸ / ₆ 1911	153	40	46	32,5
Nord Fyn. ²⁰ / ₄ 1902...	150,5	41	49	33	Saltholm. ²⁷ / ₅ 1900...	152	40	50	33
Avedøre. ³⁰ / ₈ 1913...	150	40	49	32	— ¹⁶ / ₄ 1916...	152	40	48	31
Vestervig. ¹ / ₅ 1914...	150	39,5	44	32					
Bøtø. Falster. ⁷ / ₄ 1901	149	44	50	32,5					
Tim. ¹³ / ₅ 1917.....	149	41,5	48	31,5					
Estruplund Randers.									
¹⁴ / ₈ 1905.....	149	39	45	30,5					
Eskildø. ²⁵ / ₅ 1912....	148	42	46	32					
Biskær. Mors ²⁴ / ₅ 1898	148	40	46	30,5					
Roskilde Fjord. ¹⁶ / ₆ 1895	147	41	50	31					
Saltholm. ¹ / ₅ 1913...	145	40,5	50	33					
Gennemsnit...	151,8	41,4	49,2	32,2	Gennemsnit...	156,2	42,8	50,4	33,8

stærkere og tættere sribede og plettede, og Kroppens Sidefjer have mere fremtrædende Tværtegnninger; særlig Brystsiderne ere stærkt plettede, og det paa en graabrunlig, ikke lys Grundfarve. Hos de foreliggende 39 Stykker ser ogsaa Halen mørkere ud, idet dens mørke Tværstriber oftest ere bredere end de hvide, medens det omvendte er Tilfældet hos danske Rødben, af hvilke 48 Stykker — alle gamle Fugle ligesom de islandske —

SKANDINAVISKE *TOTANUS CALIDRIS*

Hanner ♂♂

Hunner ♀♀

Lokalitet	Vinge	Næb	Mellem- fod	Mellem- taa	Lokalitet	Vinge	Næb	Mellem- fod	Mellem- taa
Gøteb. Skærg. ²² / ₅ 1886	155	44	49	31	Gøteb. Skærg. ²⁶ / ₅ 1849	161	44	49,5	31
— — ²⁵ / ₅ 1862	154	39	49	30	Kalmar. ²⁸ / ₅ 1908 . . .	160	44	49	33,5
Varangerfjord	151	39,5	46	31,5	Gøteb. Skærg. ²⁴ / ₆ 1878	160	43	51	31
Gøteb. Skærg. ¹⁵ / ₅ 1849	150	39	45	30,5	— — ¹⁴ / ₆ 1882	159	41	51	33
Kalmar. ²⁸ / ₅ 1908 . . .	148	38	46	32	Abisko. ²⁴ / ₈ 1906	155	42	45,5	33,5
Gøteb. Skærg. ⁴ / ₆ 1905	147	38	45	31	Gøteb. Skærg. ⁴ / ₆ 1905	152,5	41	45,5	33
Södra Øland. ²⁴ / ₇ 1901	141	38	46,5	31	Varangerfjord	152	42,5	45	31
Gennemsnit . . .	149,5	39,4	47,7	31	Gennemsnit . . .	157,1	42,5	48,1	32,3

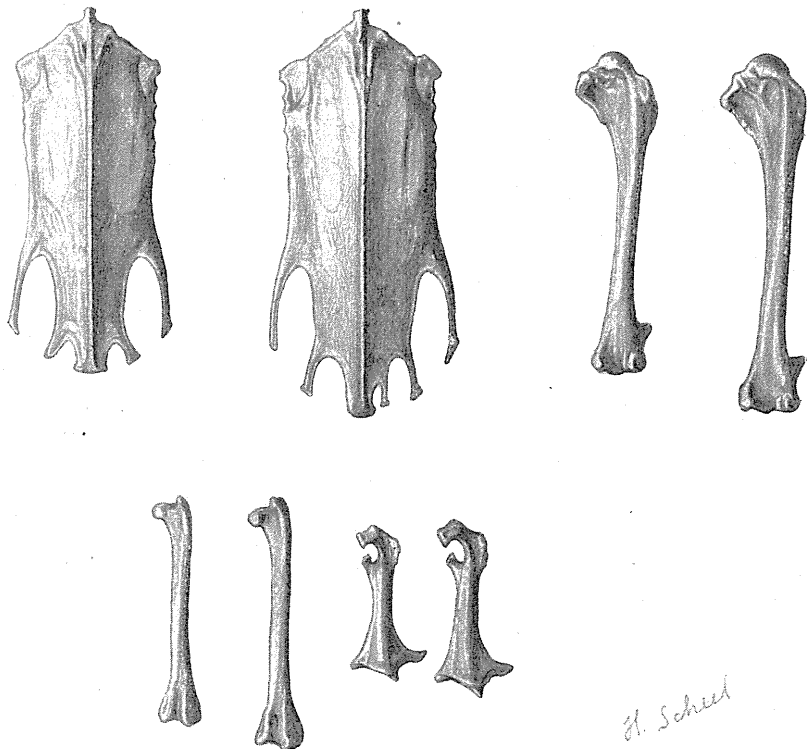
ISLANDSKE *TOTANUS CALIDRIS*

Hanner ♂♂

Hunner ♀♀

Lokalitet	Vinge	Næb	Mellem- fod	Mellem- taa	Lokalitet	Vinge	Næb	Mellem- fod	Mellem- taa
Husavik. ¹⁰ / ₅ 1910 . . .	171	41,5	52,5	34	Husavik. ⁷ / ₆ 1913 . . .	170	43	50	34
— ¹⁸ / ₅ 1913 . . .	166	42	50,5	33,5	Reykjavik. ¹⁶ / ₄ 1913 . .	169	43	50	34
— ³ / ₅ 1910 . . .	165	43	50,5	33	Husavik. ¹⁰ / ₅ 1911 . . .	167	43,5	51	35
— ³¹ / ₅ 1913 . . .	165	42,5	51	31,5	— ²⁴ / ₅ 1913 . . .	167	42,5	51	33
— ² / ₆ 1909 . . .	165	38	47	31,5	— ⁶ / ₅ 1913 . . .	167	41	48	33,5
— ²³ / ₄ 1909 . . .	164	39,5	49	33,5	— ¹⁸ / ₅ 1913 . . .	167	40,5	49	34
— ¹⁸ / ₅ 1913 . . .	164	38,5	49	35	— ²⁴ / ₄ 1910 . . .	165	43,5	50	34
Röfarhafn. ¹⁷ / ₆ 1911 . .	163	41	49	33	— ³¹ / ₅ 1913 . . .	165	42	49,5	34,5
Husavik. ²⁸ / ₄ 1909 . . .	163	40	50	33	— ²⁷ / ₅ 1913 . . .	164	42	52	35
— ¹¹ / ₅ 1909 . . .	163	38	49,5	35	— ² / ₅ 1909 . . .	162	45	46	33,5
— ¹⁸ / ₅ 1913 . . .	163	37	48	33	— ³¹ / ₅ 1913 . . .	162	40,5	49	33
— ²⁹ / ₅ 1913 . . .	162	43	51,5	33	— ¹⁹ / ₅ 1910 . . .	161	41	47	35
— ⁵ / ₅ 1909 . . .	162	41	50,5	32,5	— ¹⁹ / ₅ 1909 . . .	161	38	—	—
— ²³ / ₄ 1909 . . .	161	41,5	47	34	— ²⁶ / ₄ 1909 . . .	160	44	48	33
— ²³ / ₅ 1913 . . .	161	41	52	35	— ² / ₆ 1909 . . .	158	42,5	50	34
— ⁶ / ₆ 1913 . . .	161	41	47	32,5					
— ²⁴ / ₅ 1913 . . .	161	40	48,5	32,5					
— ²⁹ / ₅ 1913 . . .	160	42	51	32					
— ²¹ / ₅ 1913 . . .	160	40	49	33,5					
— ²⁹ / ₅ 1913 . . .	160	39,5	49	32,5					
— ²⁵ / ₄ 1909 . . .	159	41,5	48	34,5					
— ¹⁹ / ₇ 1913 . . .	158	41	51	34					
— ¹⁶ / ₅ 1911 . . .	158	39	52	33					
Röfarhafn. ²⁴ / ₆ 1911 . .	157	36,5	45	31,5					
Gennemsnit . . .	162,2	40,3	49,4	33,2	Gennemsnit . . .	163,7	42,1	49,3	34

have foreligget til Sammenligning. Disse svare i Henseende til Farve og Tegning næsten ganske til Beskrivelserne hos svenske Forfattere, Nilsson, Kolthoff og Jägerskiöld og Lönnberg;



Brystben, Overarme, Laar og Ravnenæbsben af dansk og islandsk Rødben.
 Til venstre ♀ $\frac{28}{4}$ 1917 Saltholm. Vingen 160 mm.
 Til højre ♀ $\frac{31}{5}$ 1913 Husavik. Vingen 162 mm.
 Nat. Størrelse.

Professor Jägerskiöld har venligst sammenlignet en Del tilsendte islandske og danske Skind med Göteborgs Museets svenske og skriver: »Ingen af disse viser ved Brystets Sider den mørke Grundfarve. Derimod viser en Del af vore mellemsvenske en noget mørkere Tone paa Ryggen end de af Dem sendte danske Fugle. Halen og Brystsiderne er dog ligesom hos de danske«. Paa hosstaaende Maaloversigt gives de af Prof. Jägerskiöld godhedsfuldt meddelte Maal af svenske Fugle, hvoraf ses, at disse ogsaa i Henseende til Størrelse ere næsten ganske som danske

Rødben, der gennemsnitlig have Vingen (28 ♂♂) 151,8 mm og (20 ♀♀) 156,2 mm; største og mindste Maal for ♂♂ 160 og 145 mm, for ♀♀ 162 og 152 mm, jfr. hosstaaende Maaloversigt. Islandske Rødben ere noget større, idet Vingen hos 24 ♂♂ gennemsnitlig er 162,2 mm (største Maal 171, mindste 157 mm), hos 15 ♀♀ gennemsnitlig 163,7 mm (største Maal 170, mindste 158 mm); Forskellen i Næb og Benmaal synes ubetydelig, men Mellemfod og Tæer se dog gennemgaaende — saavidt efter tørre Skind kan dømmes — noget grovere ud. Hele Fuglen synes da grovere, og det kommer tydeligst til Udtryk ved Sammenligning af Brystben og Lemmeknogler, se Fig. Side 210. Til Sammenligning er valgt: dansk ♀ fra Saltholm ²⁸/₄ 17, hvis Vinge er 160 mm og islandsk ♀, Husavik ³¹/₅ 13, hvis Vinge er 162 mm. Unge islandske Rødben ere større og brunere i Farve end danske i samme Alder. For den islandske Form foreslaas Navnet *Totanus calidris robustus*.

Hantzsch skød ♂ og ♀ ved Hjalteyri 18 Juni 1903 og opgiver (Beitrag zur Kenntnis der Vogelwelt Islands (1905) Side 250) Vingemaalet til 160 og 169 mm, Mellemfod 45,5 og 50 mm, Mellemtaa 32 og 35 mm, som det ses godt svarende til foranstaaende Maal. Vægten af de friske Fugle opgiver Hantzsch til 146 for ♂ og 164 g for ♀; af danske Fugle er tilfældigt kun nogle faa vejede, men de synes til Gengæld at oplyse Forholdet godt; to ♀♀ og en ♂ skudte ²³/₅ 1905 ved Bro Mølle, Thy, vejede 127,4, 132 og 95,5 g; en ♀ fra Saltholm ²³/₄ 1914, 132 g.

For ydet Bistand bringer jeg Professor Jägerskiöld min bedste Tak.

¹ I Brissons Ornithologie (Paris 1760) Tom. V. Side 132 o. f. nævnes le chevalier rouge, som er Linnés Rødben (Henviisning til Syst. Nat. Ed. X), le chevalier rayé, *Totanus striatus* og le chevalier tacheté, *Totanus naevius*. Om de to sidste siges, at de er mindre end de førstnævnte og »on les trouve sur les bord de la mer«; efter Beskrivelserne kunde man næsten tro, at *striatus* var ung og *naevius* udfarvet Fugl, men Afbildningerne af bægge (Tavle XVIII) vise to gamle Fugle, den ene (*naevius*) noget mere plettet end den anden; Forbillederne have vist været dels en Fugl i Foraarsdragt (*striatus*), dels en Fugl i slidt Yngledragt (*naevius*); at Brisson skulde have haft islandske Rødben for sig, synes efter det foreliggende ikke sandsynligt.